

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT

ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijendijk, Dr K. Dijk, Prof. Dr V. Hepp, Drs C. Tazelaar en Dr B. Wielenga

Medewerker(s): Dr H. A. van Andel, Solo; J. van Andel, 's Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Drs W. E. Engelkes, Harderwijk; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Delft; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thijss, Meppel; Dr H. Th. Vollenhoven, 's Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes,
Tel. No. 58 — Postrekening No. 38000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland en Ned. Indië f9.— per jaar.
Advertentie: 35 ct. per regel.

INHOUD: Reformatie-mentaliteit. II. — Uit de Schrift: Ware rijkdom (Lukas 12:31). — Uit het Pol. en Soc. Leven: De vrijheid der Vrije school bedreigd. IV. (Slot). — Wijsbegeerte: In de school der wijsbegeerte. II. — Literatuur en Kunst: Het genieten van muziek. I. — Zending en Evangelisatie: Samenwerking. — Kuiper-Bibliografie. LVI. — Uit de Buitenlandse Kerken: De Geref. Kerk in Hongarije. VI. — Perschoon. — Boekenmerks. — Kerknieuws.

REFORMATIE-MENTALITEIT.

II.

In het vorige artikel is herinnerd aan de betoelingen op kerkelijk, politiek en economisch gebied, die den kerk en reformatie deden geboren worden. Alleen op kerkelijk gebied is het tot reformatie gekomen en wel in een nieuwe Bijbelvertaling, pogingen tot herziening van den cultus, herziening van de positie der vrouw en opbloei van den evangelisatiearbeid. Ook de uitgave van ons blad is daarvan een bewijs. Echter is voor reformatie noodig reformatie-mentaliteit. Bij velen wordt reformatie-afkeer of reformatie-vrees gevonden. Hier tegenover reformatie-mentaliteit te wekken is mede doel van ons blad. Om hierin te slagen, is noodig, dat onze menschen zich nitspreken.

Bij mijn tweede Zondagmiddag-bezoek aan de lezers van „De Reformatie“ tusschen Heerlen en Helder is het mij, alsof ik bij sommigen niet zoo vriendelijk word ontvangen als den eersten keer. De gulde gastheer schijnt er niet zoo gerust op of ik mijn voet niet achteloos op zijn teenen zal zetten. Zijn vriendelijke vrouw slaat angstige blikken naar het porseleinen theekopje, dat zij mij heeft volgeschonken. Men houdt zich wat gereserveerd in onrustig afwachten van de dingen, die komen zullen.

Laten wij eerst ons op ons gemak zetten, vrienden. Als wij in een sfeer van wantrouwen beginnen, zullen wij zeker in twist eindigen. En dat is in het minst de bedoeling niet.

Mag ik nog eens duidelijk het uitgangspunt van deze artikelenreeks stellen? Ik ga uit van de gedachte, dat wij veel te weinig van elkanders gevoelen weten. Als er het een of ander vraagstuk in het geding is: bijv. critiek op de prediking, invoering van liturgie, gezangenaquestie of iets dergelijks — grijpt een Kerkbode-redacteur naar zijn pen en schrijft: „Wij dominees...“ Neen, hij schrijft niets minder dan: „Wij, gereformeerden...“ Hoe weet deze redacteur wat de gemeente van deze dingen denkt? Wanneer spreken wij ons eens over zulke zaken uit? Er zijn wel enkele stoutmoedige gemeente-leden geweest, die over zulke vragen een brochure geschreven hebben, maar hoe de gemeente over deze vragen denkt, weet niemand. Nu is deze toestand voor de menschen met reformatie-afkeer zeer begerlijk. Voor hen, die al het oude onverzwakt willen handhaven, geldt ook hier: Niets weten is het veiligste geloof. O, als zij eens wisten! Wat zou de schrik hun om het hart slaan. Want de gemeente is heel anders dan men haar over den preekstoelrand ziet.

Als wij echter naar reformatie streven is het noodig, dat wij weten, wat er in de harten omgaat. Het zou daarom niet zoo verkeerd zijn als ons blad een soort van enquête hield binnen zijn lezerskring, naar de meening onzer lezers over verschillende urgente vraagstukken. Ik begin er in elk geval mede in deze artikelen. Ik enquêteer mijzelf. Ik leg een generale biocht af.

Laat ik nog één opmerking maken. Ik behoeft geen gelijk te hebben. Niemand behoeft het met mij eens te zijn. Men mag mij gerust bestrijden. Juist door botsing der meeningen wordt de waarheid er uitgebotst!

Volgens afgelegde belofte begin ik dan eerst te praten over reformatie-wensen op het gebied van het kerkelijk leven. Over de kerk. „Ons kerk“ zeggen de Friezen zoo hartelijk en ik zeg het zo na. Ik begin dan met het onderscheidend kenmerk van een kerk: namelijk hare belijdenis.

Reeds lang is gevraagd om herziening of aanvulling der belijdenisschriften. Op zichzelf ligt deze eisch geheel in de historisch-gereformeerde lijn. Merle d'Aubigné zegt van Calvin:

„Volgens Calvin moest iedere kerk haar leer belijden, maar hij gaf er de voorkeur aan, wanneer die belijdenis het product was van het leven en het geloof dergenen, die haar aflegden, liever dan een eenvoudig terugkeeren tien of twaalf eeuwen achterwaarts om de waarheid te zoeken in de verouderde uitdrukkingen van een anderen tijd. Hij vond bijv. dat aan de symbolen van Nicea en Athanasius de evangelische eenvoudigheid ontbrak.“

Ook de Vaders van Dordt waren van dezelfde meening. Zij bepaalden, dat de Belijdenisschriften om de drie jaren herzien zouden worden. Zij zouden vreemd opzien als zij bij ons nog eens kerk-visitatie konden doen.

De roep om herziening of aanvulling der belijdenisschriften is dus een reformatorische eisch van den eersten rang en toch brengt hare vervulling ontzaglijke moeilijkheden mede. Eerlijk gezegd: acht ik herziening nitgesloten. Dat kan aan mijn ondeskundigheid liggen. Maar een eenwoud stuk kan men toch niet meer herzien! Als men elke drie jaar in Synode Nationaal revisie der belijdenisschriften had overwogen, zou het mogelijk zijn. Nu schijnt het mij niet alleen onmogelijk — wij spreken of moeten tenminste spreken een andere taal dan onze vaders — maar ook ongeoorloofd. De belijdenisschriften hebben nu ook een groote historische waarde verkregen, die men n.i. niet aantasten mag. En eens acht ik aanvulling ongeoorloofd in den zin, dat men aan de bestaande artikelen nieuwe zou toevoegen. De eeuwen hebben nu eenmaal een punt gezet, waar onze vaders een komma meenden te plaatsen. Het zou stuitend zijn in plaats van de 37 artikelen voortaan van de 38 artikelen te gaan spreken. Zoals zij daar liggen, behooren zij tot den schat der kerk.

De eenigste wijze, waarop dus naar mijn gedachte, de belijdenis-reformatie zou kunnen tot stand komen, zou het voegen van een nieuwe confessie zijn bij de oude belijdenisschriften. Dit zou ook het meest zijn volgens de hierboven aangehaalde meening van Calvin. Deze nieuwe confessie zou zich dan kunnen bepalen, tot de punten, die meer bijzonder in onze dagen in het geding zijn. Of ik er erg naar verlang? O, neen! Ik vrees, dat het geen verbetering zou zijn. Reeds in het 1e nummer van den eersten jaargang wees de redactie er op in haar openingswoord, dat Calvin in vele opzichten ruimer stond dan wij. Ik vrees dan ook, dat de nieuwe confessie het verre bij de oude zou moeten afleggen. Neem bijv. eens de quaestie van de autoriteit des Bijbels. Wat een strijd tegen Modernen en Ethischen, over Schriftcritiek en Tekstcritiek, Mechanische en Organische Inspiratie, Historisch en Normatief Gezag der Schrift. En nu sla ik op Zondag 6 van den Catechismus. Daarin is gesproken over den Middelaar en dan wordt gevraagd: „waaruit weet gij dat?“ Hoe vroom-eenvoudig is dan het antwoord: „Uit het heilig Evangelie“. Het is voldoende. Als ik den raad van het Evangelie aanneem met betrekking tot mijn eeuwig welzijn, kan ik het dan nog hooger eeren? Uit het heilig Evangelie, daar ligt alles in, de Bijbel heeft eene autoriteit „an sich“.

Moet dan alles bij het oude blijven? Zeker niet, maar het opstellen van een nieuwe confessie is de laatste stap op een weg, waarop wij de eerste schreden nog moeten zetten. Met name zal de prediking eerst haar Middeleeuwsch kleed moeten afleggen en de nieuwere vraagpunten moeten brengen binnen de aandachtssfeer der gemeente, voor er aan een nieuwe confessie te denken is. Belijden gaat aan belijdenissen vooraf.

Voorloepig zullen wij het dus bij onze oude symbolen moeten houden. En dat is ook niet erg, mits onze hand aan haar niet een soort van magischen band worde! Maar, dat leert immers de Gereformeerde Kerk niet, roept een lezer driftig uit! Kalm, broeder, drift brengt ons bij deze dingen steeds verder... van de wijs! Ik weet heel goed, dat de Gereformeerde Kerk zulks niet leert. Ik ken en bewonder de klooe taal van art. 7 onzer belijdenis:

Men mag geener menschen schriften, hoe heilig zij geweest zijn, gelijkstellen met de Goddelijke Schriften, noch de gewoonte met de waarheid Gods, (want de waarheid is boven alles), noch de groote menigte, noch de oudheid, noch de successie van tijden of personen, noch de concilien, decreten of besluiten; want alle menschen zijn uit zichzelf leugenaars en ijdelers dan de ijdelheid zelf.

Maar men heeft niet altijd in deze kloekheid volhard. Dr G. D. J. Schotel verhaalt in zijn Geschiedenis van den Heidelbergischen Catechismus frappante staaltjes, hoe men met name dit geschrift heeft opgehemeld. Men lette slechts op deze bloemlezing van lofspraken:

„een goddelijk, door den Geest des Heeren ingeblazen geschrift, van hetzelfde gezag als de Heilige Schrift“;

De Heilige Schrift is een regel en richtsnoer der leer, in zoo verre zij verklaard wordt volgens den zin, die in den catechismus voorgesteld is;

men moet de Heilige Schrift naar aanwijzing van den catechismus uitleggen;

de catechismus is een kleine bijbel, ja het pit en merg des bijbels en door goddelijke ingeving geschreven.“

Op een verdere bladzijde van zijn werk vat de schrijver dit aldus samen:

Men heeft gedweept met het boek en het de schoonste namen gegeven, die immer een menschelijk geschrift zijn toegekend; het met kunst-platen versierd, bezongen, in lofgedichten verheerlijkt, het in alle talen overgezet en in dicht gebracht; doch de Lutherschen gingen onze vaders daarin voor en bewezen Luther's catechismus geen minder eer. Zelfs sloegen zij catechismus-munten en dronken uit catechismus-glazen; munten, waarop gedeelten van den catechismus, glazen, waarop de tien geboden, het geloof en het gebed des Heeren te lezen waren.

Ook in onze dagen is het niet overbodig nog eens tegen een soort van magische vereering van de belijdenisschriften te waarschuwen. Het is ongereformeerd de gereformeerde belijdenisschriften al te zeer te vereeren. Het is gereformeerd de gereformeerde belijdenisschriften te beschouwen als feilbare, menschelijke geschriften, waarin de waarheid slechts bij benadering is weergegeven. Zoo gereformeerd zijn wij allen... in theorie. De practijk is echter wel eens wat anders. Daar hebben wij allereerst den naam. Hoe menigmaal heb ik van den kansel niet hooren uitweiden over „de dierbare drie formulieren van eenigheid“. Nu schijnt het mij toe, dat de taal der kerk ook in deze vrijgemaakt zal moeten worden. Het is een term, die ons gemoed niet meer toesprekt, integendeel, onze aandacht op de vlucht jaagt, zoo niet ons tot verweer prikkelt. Formulieren van Eenigheid brengt ons in de atmosfeer van een notariskantoor, doet ons een droog mannetje met een knijpbrilletje zien en laat ons vergeeld perkament ruiken. Waarom zegt men niet liever: Onze Confessie of onze Symbolen of onze Belijdenisschriften? Maar als de prediker van de Drie Formulieren wil spreken, het zij zoo, maar laat hij dan niet trachten ons te roeren met er het adjectief „dierbaar“ voor te plaatsen. De begrippen „dierbaar“ en „formulier“ liggen voor ons besef zoo ver uiteen. Bovenal, het is beter er die dierbaarheid, schoonheid en wijsheid niet zoo dik boven op te leggen. Dat werkt bijna zeker het omgekeerde uit, in plaats van aantrekking wekt het averzie. Veel beter is het te laten zien en tasten, dat ze zoo mooi zijn — en dat zijn ze! Het is beter — in plaats dat de prediker in een voorafpraak uitweidt in wijdloope lofspraken — de confessie — dat de hoorder aan het einde spontaan zegt: Wat is onze confessie toch mooi!

Maar dit betreft nog slechts den naam en wijze van voorstelling. Erger is het als men zoo wel eens den indruk krijgt alsof tekstcritiek op den Bijbel veel gemakkelijker wordt gedoogd dan „tekst-critiek“ op de Belijdenis. Dat een tekst in den Bijbel minder juist is vertaald, door de kantteekenen verkeerd is uitgelegd, dat in de

getallen van het Oude Testament fouten zijn ingeslopen bij de overschrijving der handschriften, dat een bepaalde plaats wel historisch maar geen normaal gezag heeft, wie verdenkt een leeraar van onrechtzinnigheid, die zulks beweert? Daarentegen is er vaak een overgevoeligheid, als men er maar met den vinger op wijst, dat er tegen den betoogtrant met name van den Catechismus wel eens wat valt in te brengen. Dat, waar men het met de conclusie van den belijder eens is, men met zijne motiveering niet altijd mede kan gaan. Die overgevoeligheid is zeker niet gerechtvaardigd en waar ze gevonden wordt, is reformatie broodnodig. Liefde, die niet op rechte kennis van den geliefde berust, wordt straks stellig ontuchtig en loopt gevaar in afkeer om te slaan. En daarvan zijn levende bewijzen genoeg.

Het is het gemakkelijkst als ik in dit verband meteen wat zeg over de catechismusprediking. Over preeken op zichzelf wil ik in een volgend artikel gaan blicken. Maar de avondpreek laat ik hier voorlopig staan. De avondkerk wordt door velen verzuimd. Om den maaltijd, om de wandeling, om allerlei beuzelingen zeggen de dominees. „Om den Catechismus”, zeggen de hoorders. Het is niet verstandig om deze verklaring direct te verwerpen en te zeggen, dat het om andere redenen is. Het is niet verstandig, zulke menschen direct voor „lichte zieltjes”, „ongefundeerde christenen” enz. uit te maken. Het is dubbel onverstandig, als de predikant dat zelf doet, die toch partij is in deze zaak. Die toch ook wel eens vragen mag: Kan het soms ook aan mij liggen? Daarbij een herder moet zijn schapen toch niet jagen, maar zoeken.

Laat ons dan beginnen de zaak zuiver te stellen. Liefde tot den Catechismus en tot de catechismusprediking, zijn nog twee. Zelfs zou het kunnen zijn, dat een bepaalde catechismusprediking oorzaak was, dat de liefde tot den Catechismus kwijnde.

Welnu, ik houd van den Catechismus. Daarom vooral houd ik van hem, om zijn bevindelijk en praktisch karakter. De Catechismus is één stuk bevinding. „Ik” staat steeds voorop. Hij is geen formulier, maar een hartekreet. Hij handelt over de praktijk der godzaligheid: troost en nut. Het is eigenlijk een:

Komt, luistert toe gij, Godgezinden,
Hooft, wat mij God deed ondervinden.

Menigmaal heb ik — als ik met zoekende of bekommerde menschen in aanraking kwam — gedacht: kenden ze den Catechismus maar of kenden zij hem maar beter. Menigmaal heb ik zelf in „schwere Stunden” zijn troost geproefd.

De catechismusprediking is eens in bijzondere eere geweest. Zoo verhaalt Schotel van Everhardus van den Hoogt, predikant te Nieuwendam, dat zijn leerredenen over den Catechismus met zooveel genoegen werden gehoord, dat zij de jeugd uit de herbergen trokken en de uitgaaf er van zelfs door haar bekostigd werd.

Tegenwoordig is het wat anders. In stede, dat de catechismusprediking de jeugd uit de herbergen trekt, houdt ze vaak de jeugd de kerk uit. Hiervoor is veel ter verklaring bij te brengen. Maar ook moet dit erkend worden: de catechismusprediking doet veelal aan den Catechismus geen recht.

De Catechismus voert een tweeledige polemieek: ten eerste polemieek naar buiten tegen de bestrijders der waarheid en ten tweede polemieek naar binnen tegen twijfelingen, aanvechtingen, bekommering, zonden en zwakheden. Neem nu het eerste punt. Onze Vaders polemiseerden in hoofdzaak tegen Rome. Overbodig is dat nog eens te zeggen. Hoofdzak is het echter niet meer. Maar in de prediking is het niet maar hoofdzak, maar vaak een en al. Dat is hetzelfde als zou men de kerk van Urk africhten tot polemieek met den Islam! Het karakter van goede polemieek is, dat zij zich richt op de punten, waar de vijand zijn slagen doet aankomen. Voor de kerken in Brabant en Limburg is de Catechismus nog actueel. Voor onze kerken op Java zal meer speciaal nadruk moeten gelegd worden op de waarheden, die in den strijd met het Animisme, Boeddhisme en Mohammedisme op den voorgrond staan. Op onze dorpen gaat de kamp tegen het Modernisme. En in onze steden moeten het Atheïsme en de nieuwere geestesrichtingen besproken worden. De werkmans moet in de avondpreek wat hooren, dat hij op de fabriek kan te pas brengen. Dat alles kan met een ongewijzigden Catechismus, mits de prediker maar niet slaafs zijn lesje opzegt.

Er gebeurt zulke vreemde dingen in ons kerkelijk Jeruzalem. Een onderling komt op huisbezoek. Er is een vrouwelijke huisgenoot, die daar in dienstbetrekking is. Hij stelt haar één vraag: niet of zij ter kerk ging, of zij vrede had. Neen, „of zij hem ook het onderscheid kon zeggen „tusschen de Calvinistische en Zwingliansche opvatting van het Avondmaal?” Anno Domini 1922!

Met het tweede punt staat het, naar ik meen, beter. Er zijn gelukkig veel predikanten, die aan het bevindelijk karakter van den Catechismus recht laten wedervaren. Juist daarom is hunne catechismusprediking zoo geliefd. Toch zijn er nog genoeg, die zich ook in deze te reformeeren hebben. Noodig moet ik dit artikel gaan eindigen. Ja,

ik had nog beloofd iets te zeggen over de Paapsche Mis. Jan Bagelaar heeft eens kans gezien dezen Zondag te berijmen in zijn 30ste klinkdicht op den Catechismus:

„Hoe strijd het Nagtmaal met de misselijke Mis?”

Wij zouden daar geen kans meer op zien. Dat ook over dit thema een goede preek is te houden heeft Ds Schilder in zijn meditatie over „Herinnering of Herhaling” bewezen. Maar bovendien, wat zou er tegen zijn nu eens een Zondag te splitsen en dan weer andere te combineren? De Zondagen 29 en 30, 36 en 37 hooren bijeen en kunnen gemakkelijk gecombineerd worden behandeld. Wil men om de lacune te vullen geen anderen Zondag splitsen, dan behandelde men er eens „een vrije stof” tusschen door.

„Maar, broeder.....!”

„Maar, dominee.... ik meen, dat wij geen grooter vijand hebben dan de routine.”

Eens liep ik met een vriend in den regen. Op onzen weg kwamen wij eene klasse schoolkinderen tegen, door hunnen onderwijzer vergezeld. Ik uitte mijne verwondering over eene schoolwandeling bij zulk weer. Laconiek gaf mijn vriend ten antwoord: „‘t Staat op Rooster”.

Zoo zij het in ons kerkelijk leven niet!

N. B.

UIT DE SCHRIFT.

Ware rijkdom.

... die zichzelf schatten vergadert, en niet rijk is in God. Lucas 12:21.

Er zijn maar weinig menschen, die het in den tegenwoordigen tijd den rijken dwaas kunnen nazeggen: ik zal mijne schuren afbreken en grootere bouwen.

Meestal is het nu juist omgekeerd: ik moet mijne grootere afbreken en mij met kleinere tevreden stellen.

Velen, die rijk waren, klagen: „ziel, gij hebt vele goederen gehad”.

Wat is er van al de buitensporige oorlogswinst overgebleven?

Was het niet: zoo gewonnen, zoo geronnen?

Als iets ons overtuigd heeft van de wisselvalligheid en onzekerheid van stoffelijk bezit dan is het wel het laatste jaar. Hoeveel schoone plannen zijn er verijdeld. Hoeveel droomen van weelde, rust en genot verstoord! Soms ging dat in zijn werk als bij den rijken man uit de gelijkenis: de dood kwam, onverwacht, en zeide: laat los! Er waren er immers onder de grootwinstmakers, die juist hun prachtige villa klaar hadden, maar eer ze nog zelf de eikenbetimmerde hal met haar bronzen lusters betreden hadden, daar legde de dood zijn kille hand op hun schouder.

En, God heeft méér middelen om voorgenomen rust en lust te verijdelen. Hoeveel zijn er in één dag arm geworden of, na maanden van bange zorg, door tegenslag in zaken, dalende fondsen, of ingekrompen valuta geruïneerd!

Hebben wij dus thans de vermaning niet noodig om ons niet te hechten aan het aardse goed? Ik meen, dat we haar juist bijzonder behoeven, nu het geld schraal, de winst karig, de handel slap is. Want juist nu hebben we den klank van het goud zoo lief, en grijpen zoo gretig naar de dingen, die vergaan, naar schatten, die de dief rooven en de mol verteren kan.

Nu vooral dreigt het gevaar, dat we onszelf vele goederen vergaderen en niet rijk zijn in God.

Och neen — we behoeven geen bedelmonniken te worden. De godzaligheid heeft ook de belofte van dit leven. We mogen bidden, dat ons geen gebrek bedroeft. Geeft God ons meer dan ons dagelijksch brood, kroont Hij ons leven met Zijn bijzondere zegeningen, ook in stoffelijke dingen, dan schenkt Hij dat rijkelijk om te genieten, maar zoo, dat we ons vertrouwen stellen op Hem, den levenden God. Dan worden we niet gedreven door hebzucht, geldzucht of genotzucht. Misschien is ons deel in anderzoo dan maar zeer bescheiden, maar voor ons is het groot, de weelde van een koningskind! Dan weten we echter, dat we geen schatten voor ons zelf vergaderen. Wij zijn maar rentmeesters, schatmeesters, rekenplichtige dienstknechten.

Dit moet voor ons de hoogste weelde van ons leven zijn: rijkdom der ziel te hebben, te genieten. En die is er alleen als we rijk zijn in God.

Hoe kunnen we dat worden, rijk in God?

Door eerst arm te worden voor God. En tot onze ziel te zeggen: ziel, gij hebt niets om uw zonde bij God te bedekken. Geld of goed, landen vol oogst, schuren vol overvloed, kasten vol geld, safetrommels met effecten, weelde, overdaad, rust, genieting — ze kunnen ons niet helpen. Wie dat alleen heeft is arm. Wie daarmee den dood tegen gaat, is erger dan arm, is rampzalig.

Maar als door genade ons oog voor den waren schat, voor het rijk-in-God, ontsloten is, dan hebben wij dien leeren zoeken.

En terwijl naar aardse rijkdom duizenden jagen, grijpen, grissen en toch maar een enkele de volle hand krijgt, geldt van dezen hemelrijkdom: wie mij zoekt, die vindt mij.

Deze ware rijkdom wordt gegeven, uit genade.

Weten wij, dat we zoo rijk geworden zijn? Dan mogen we op dezen rijkdom wel ons vertrouwen stellen. Daarin hebben we alles. Hij is ook niet ongestadig. Hij blijft: eeuwig in de hemelen. En wij mogen zeggen: ziel, gij hebt het ééne noodige, het goede deel, dat niet van u weggenomen zal worden. Rust mijn ziel, uw God is Koning, heel de wereld Zijn gebied.

Al zou God ons alles afnemen wat we voor de aarde bezitten, om ons dezen schat te doen vinden, dan zouden we nog eeuwig dankbaar moeten zijn.

Want als God onze Vader in Christus geworden is, dan geldt het van de aardse dingen: uw Vader weet, dat gij deze dingen behoeft.

En we zullen rust vinden voor onze zielen.

Die rust is rijkdom, in God.

F. C. M.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

De vrûheid der vrûie School bedreigd.

IV. (Slot.)

Nog een enkel woord wil ik aan de nota-de Visser wijden.

Het was mijn plan om met het derde artikel de bespreking over de voorgestelde wijzigingen te beëindigen, doch mij werd een opmerking gemaakt, die mij er toe dringt nog iets te zeggen, en tevens de gemaakte critiek te verdedigen. Men wees mij er n.l. op, dat de zinsnede: „Is het geen vrijheidsknechting, wanneer op wachtgeld gestelde onderwijzers van christelijke scholen tegen hun wil benoemd kunnen worden aan openbare scholen en door het niet aanvaarden van die benoeming hun wachtgeld zullen verliezen” een verwijt inhoudt, dat niet verdiend is, en dat ook de bezwaren van den Schoolraad, die ten dezen opzichte gemaakt zijn, op misverstand berusten. Daarom komt het mij gewenscht voor deze quaestie afzonderlijk te behandelen, en na te gaan, of onze klacht, dan wel de verdediging van het voorgestelde wets-artikel gegrond is.

Hoe luiden de desbetreffende artikelen?

Het nieuwe ontwerp stelt voor Art. 51 der L. O.-wet aldus te lezen:

4. Binnen den uitersten termijn, in het negende lid vermeld, vervalt het wachtgeld:

a. indien

b. indien de onderwijzer tot eene betrekking van rijk, provincie of gemeenteweg wordt benoemd, waarvan de bezoldiging met het bedrag van zijne laatste genoten jaarwedde gelijk staat of dit overtreft, of eene zoodanige betrekking als vast onderwijzer aan een school als bedoeld in artikel 97 aanvaardt, met den dag, voortgaande aan dien, waarop de benoeming ingaat.

6. Indien de op wachtgeld gestelde eene hem aangeboden betrekking, die hem in verband met zijne persoonlijkheid en omstandigheden redelijkerwijze kan worden opgedragen, weigert te aanvaarden of ook anderszins, indien hij in de gelegenheid komt om op een wijze, die in verband met zijn persoonlijkheid en omstandigheden voor hem passend kan worden geacht, inkomsten te verkrijgen, daarvan geen gebruik maakt, dan vervalt het wachtgeld voor het bedrag, waarmede het wachtgeld, vermeerderd met de verzuimde inkomsten de laatste genoten jaarwedde zou hebben overschreden; een en ander onverminderd het bepaalde in het vierde lid onder b;

terwijl voorgesteld wordt aan art. 36 een nieuw artikel art. 36 bis toe te voegen, dat aldus luidt:

Indien een krachtens artikel 51 of artikel 125 op wachtgeld gestelde benoemd wordt tot onderwijzer aan eene gemeenteschool, zonder daartoe een verzoek gedaan te hebben, kan hij tegen dit besluit in beroep komen bij Gedeputeerde Staten.... Gedeputeerde Staten beslissen, den Onderwijzeraad gehoord.

Tot zoover het voorstel-de Visser.

Nu geven zij, die op mijn critiek aanmerkingen maakten, toe, dat in deze artikelen in theorie opgesloten ligt, dat een bijzonder onderwijzer door benoeming bij het openbaar onderwijs zijn wachtgeld zou kunnen verliezen, doch zij stellen daar tegenover, in de eerste plaats, dat in deze bepaling principieel niets nieuws wordt voorgesteld, en ten tweede, dat beroep op Gedeputeerde Staten en zelfs, volgens art. 17, op de Kroon mogelijk is. Volgens hun meening is het niet denkbaar, dat een ontoelaatbare benoeming, die der conscientie geweld aandoet, en tegen de religieuze en confessionele overtuiging van den betrokkene ingaat, door de Gedeputeerde Staten en de Kroon zal worden gehandhaafd. Ergo, is onze critiek onbillijk, en vechten we tegen windmolens.

Zoo schijnt het inderdaad.

En toch heeft deze critiek mij nog niet overtuigd. M.i. ging de Schoolraad in zijn bezwaren niet te ver.

Wat toch is het geval? Degenen, die zich met mijn oppositie niet vereenigen kunnen, moeten toegeven, dat een op wachtgeld geplaatst christelijk onderwijzer door een benoeming aan een openbare school niet te aanvaarden, zijn wachtgeld kan ver-

liezen: opgesloten
rie be-
stellen
zal w
bepaling
zers ge-
aan we
moet w
het nog
geen de
niet bet
gelders
komt m
sprake
dat w
realiteit
tijd van
uitgave
van die
nam de
gorie vi
ding aa
men de
aan eer
doelt?
wijzers
een on-
tuiging
onderwi
partij,
vorme
zorgde,
een ori
openba
vrouwe
bezwa
voor z
bezuini
gaat v
Zoo:
En G
de cons
Wat
haar a
Wie
piële
daarom
met de
En d
In d
Zeken
den m
van ee
ernstig
bezuini
„besche
er op,
waar v
steld o
krimp
raad te
vestigd
slagen

Ten
Is de
Ben
Op
dat, ho
denk, I
rechtel
kan ge
op een
revoluti
onde B
rekend
En voo
sche w
is groo
bodig z
luiden.

Met
in „don
ledere
een pa
schiede
Kind-
van ke
is geen
Beets

Zie
uit een
te zijn
op aar
Het
boozen